

analytické práci je podle mého mínění síla recenzované publikace, kdežto syntetické závěry považují za schematické, zjednodušující vývojovou problematiku, a tím i málo průkazné. Široký konvenční název „historické“ reliéfy povšechně označuje opak řeckých mythologických reliéfů. Autorovo utřídění na dva typy, jejichž hranice jsou mlhavé, srov. reliéfy pseudonarativní, nic neřeší. Formální, strukturální rozlišení prvního a druhého typu na protiklad řeckofímského narativního realismu a typicky domácí paratactické kompozice nevystihuje rozpornou a složitou skutečnost, srov. i z uvedeného materiálu Manliův oltář, v podstatě realistický, a hrobku Hateriů, kde koexistují prvky realistické, konkrétní a abstrahující, expresivní. V nich vidí Torelli, věrný žák Bianchi Bandinelliho, výraz středních vrstev společnosti, tzv. arte plebea, lidové umění, protiklad oficiálního klasicismu. Faktem však je, že římský vývoj spočívá na přežívání konzervativní tradice patricijsko-plebejské nobility, která sdružovala módní pozdně helénistické proudy s odlišným etrusko-italickým pojetím, obsahovým i formálním.

Oldřich Pelikán

Irene Bragantini—Mariette de Vos, *Museo Nazionale Romano, Le Pitture II, 1. Le decorazioni della villa romana della Farnesina*, Roma 1982, De Luca Editore.

Rozsáhlá publikace — 440 stran na křídě, včetně ilustrací, převážně barevných — je jedním z řady katalogů, které dokumentují bohatý materiál Národního římského muzea, zvaného dříve podle umístění Museo delle Terme, tj. v Diokletianových lázních. V úvodních kapitolách (str. 17—66) seznamují nás autorky s dějinami výkopů významné římské vily, odkryté už před 100 lety na pravém břehu Tiberu pod renesanční Farnesinou, s jejich mezerovitou dokumentací, a zejména s odbornou interpretací jak samé architektury, tak především její dekorace, malířské a štukové. Ve vývoji římské nástěnné malby zaujímá dílna vily u Farnesiny průkopnické místo a stojí na začátku třetího slohu, na přechodu od druhého slohu k třetímu. Vila, která vznikla asi ve 20. letech 1. století př. n. l., dekorace kolem r. 20, patřila snad Augustovu zeti Agrippovi. Nemenší význam má štuková výzdoba stropů, slohově úzce spjatá s malířskou; srov. alexandrijské vlivy, uplatňující rovněž hojně prvky figurální a krajinářské. Z podlahových mozaik, černobílých s geometrickými vzory, se zachovalo jen málo.

Jádrem muzeální monografie (str. 67—435) je katalog výzdoby malířské i štukové, uspořádaný podle jednotlivých místností vily, i s dvěma fragmenty, které se v 19. století dostaly do Tübingen, a s pojednáním o restauracích v 19.—20. století (poslední 1975—77). Dekorace odpovídá funkci místnosti (v průchodních kompozicích paratactická, v ostatních centrální). Postup: vestibul, průchodní fauces, příčný kryptoportik, tzv. zahrada, ložnice B, D, jídelna C, ložnice E, koridory F, G; Tübingen. Leccos je zachováno jen zlomkovitě (u popisů inventární čísla), ale některé stěny téměř úplně a tak vynikající materiál, dobře konzervovaný, skýtá v prvním poschodí římského muzea jedinečnou možnost detailního studia (tč. bohužel přístupný jen odborníkům se svolením ředitelství). Recenzovaná monografie s detailními popisy a dokonalými barevnými ilustracemi nahrazuje dobře autopsii. Plány vily, axonometrická rekonstrukce a podrobně uvedená literatura to usnadňují. Význam knihy přesahuje rámec klasické archeologie.

Oldřich Pelikán